

Statens Netbibliotek

Af Susanne Weimann og Karen Grundvad Kvist

Det Administrative Bibliotek opbygger et virtuelt bibliotek med elektroniske udgivelser fra danske ministerier og styrelser

Susanne Weimann

Bibliotekar
Det Administrative Bibliotek
swe@dab.dk

Karen Grundvad Kvist

Bibliotekschef
Det Administrative Bibliotek
kgk@dab.dk

Etablering af Statens Netbibliotek

Ministerier og styrelser har behov for at meddele sig til omverdenen og udgive i den forbindelse en række publikationer. Tidligere er dette naturligt nok sket i form af trykte publikationer, men siden midten af 1990'erne i stadig højere grad også i elektronisk form. Den elektroniske publicering tog for alvor fart, da en regeringsbeslutning fra 1996 pålagde ministerier og styrelser at publicere elektronisk parallelt med papirudgaven. I dag er udgivelserne i stadig højere grad udelukkende i elektronisk form.

Det er besværligt og uoverskueligt for mange – biblioteker, studerende, forskere, ”interesserede borgere”, offentlige institutioner og private virksomheder – at ministeriers og styrelsers netpublikationer ikke er samlet ét sted, hvortil der er adgang døgnet rundt, og hvorfra man frit kan downloade.

Det kan også være problematisk – i og med at de enkelte udgivere opbevarer deres netpublikationer på egne servere i egen institution – at en permanent tilgængelighed ikke er sikret. Det er udgiverne, der afgør, hvor længe netpublikationerne skal blive liggende på serveren, ligesom udgiverne selv afgør, hvilke metadata de vil forsyne netpublikationerne med og hvilke søgefaciliteter, der stilles til rådighed.

Nedlæggelse og sammenlægning af statslige institutioner har i de seneste år yderligere forstærket problemet med opbevaring og adgang til de statslige netpublikationer.

Derfor tog Det Administrative Bibliotek initiativ til i et samarbejde med Det Kongelige Bibliotek og Dansk BiblioteksCenter at etablere Statens Netbibliotek – et virtuelt bibliotek omfattende alle netpublikationer fra ministerier og styrelser – med adgang døgnet rundt og fri adgang til at downloade.

DAB har lang erfaring med indsamling, opbevaring, registrering og udlån af ministeriers og styrelsers publikationer i papirudgave. Denne erfaring er tilvejebragt på baggrund af et ”pligtafleveringscirkulære” fra 1983, der pålagde ministerier og styrelser at aflevere et eksemplar af deres publikationer til DAB. Cirkulæret er netop blevet revideret, således at det formelt præciseres, at afleveringen til DAB skal finde sted, uanset på hvilket medium der publiceres.

I forbindelse med etablering af et projekt som Statens Netbibliotek, var det imidlertid naturligt for DAB at indgå i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek (KB) som ansvarlig for pligtaflevering af elektroniske publikationer og med Dansk BiblioteksCenter (DBC) som ansvarlig for den nationalbibliografiske registrering.

De to institutioner blev indbudt til at deltage, da de kunne bidrage med ressourcer og ekspertise på områder, som DAB ikke selv besidder, og da de også begge ville kunne få fordele af projektet.

KB's rolle

KB er via pligtafleveringsloven forpligtet til at sørge for nedtagning fra nettet, opbevaring og adgang til alle danske netpublikationer

– både fra offentlige og private udgivere.

KB nedtager de netpublikationer, der anmeldes på www.pligtaflevering.dk, og foretager rykning af kendte leverandører, men har ikke mulighed for at foretage en systematisk afsøgning af nettet eller foretage en kampagne for indsamling. Desuden er de statslige netpublikationer hos KB placeret på samme server som øvrigt pligtafleveringsmateriale (der jo er omfattet af ophavsretsloven) og kan derfor ikke stilles frit til rådighed på nettet, selv om adgangen til de statslige netpublikationer ikke er begrænset af ophavsretlige grunde. For at få adgang til de statslige netpublikationer via KB er det derfor nødvendigt fysisk at være på KB (eller Statsbiblioteket som modtager en spejling af KB's pligtafleveringsbase).

Desuden må man ikke downloade fra de computere på KB/Statsbiblioteket, hvorfra der er adgang til det pligtafleverede materiale.

DBC

DBC har pligt til at foretage en nationalbibliografisk registrering af alt materiale, der udgives i Danmark. Men det er et problem ved registrering af netpublikationer, at de URL'er, der henvises til på det tidspunkt, hvor registreringerne foretages, kan ændres eller helt forsvinde.

Samarbejdsaftaler med KB og DBC

I efteråret 2002 indgik vi følgende aftaler med de to institutioner:
Mellem DAB og KB:

Eksempel på statslig netpublikation i Danbib, hvor der er link både til den udgivende institution og til Statens Netbibliotek:

ONLINE

Fokus på fremtiden : visioner for bioteknologi, nanoteknologi og informations- og kommunikationsteknologi / forfatter: Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. - Version 1. - Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, 2004
ISBN: 87-91469-16-3
FAUSTNR: 2 541 582 5
Katalogkoder: IDO200444 NET200444 SNE200444
IDO NET SNE

Adgang via internet

Adgang via internet (Statens Netbibliotek)
Emne: Regeringen, 2001- : Fogh Rasmussen ; bioteknologi ; nanoteknologi ; informationsteknologi ; kommunikationsteknologi
DK5: 50.7 ; 19.5
HTML-titel: FOKUS PÅ FREMTIDEN
Kan downloades i følgende formater: HTML, HTML (uden grafik) og PDF (694 kB)

Om regeringens planer om at oprette en højteknologifond, der skal investere i højteknologisk forskning og innovation inden for bioteknologi, nanoteknologi og informations- og kommunikationsteknologi
Kilde: DBC

Udgivere af netpublikationer sørger for anmeldelse til KB på www.pligtaflevering.dk, hvorefter det er DAB, der på KB's vegne står for nedtagningen til KB's arkivserver af netpublikationer fra de udgivere, vi har defineret.

En gang om ugen sørger KB for, at en kopi (spejling) af ugens nedtagne publikationer lægges over på DABs server.

Mellem DAB og DBC:

DBC får via en automatisk generet mail fra KB en gang om ugen besked om de nye statslige netpublikationer, der er spejlet til DABs server. Herefter sørger DBC for registreringen til nationalbibliografien. Registreringerne, inklusive den faste URL, der tildeles i Statens Netbibliotek, giver direkte adgang til netpublikationerne fra Danbib og bibliotek.dk.

DAB importerer siden registreringerne fra DBC og lægger dem i egen biblioteksbase.

På Statens Netbibliotek-serveren opbevares publikationerne i alle de formater, de er udgivet i.

Afgrænsning af materialetype og leverandørkreds

For at kunne overskue opgaven og overhovedet komme i gang, har vi afgrænset materialetypen til (foreløbig) kun at omfatte afsluttede værker (statistiske publikationer). På sigt regner vi med, at også andre materialetyper som elektroniske tidsskrifter og hjemmesider kommer med.

Vi har afgrænset leverandørkredsen til centraladministrationen, hvilket vi definerer som departementer, styrelser og direktorater samt institutioner under departementerne med "administrative forpligtelser/der udsteder forskrifter".

Vi har udarbejdet og vedligeholder en liste over leverandørerne og har for overblikkets skyld også udarbejdet en liste over de statslige udgivere, hvorfra vi ikke medtager netpublikationer. Som eksempler på

institutionstyper, hvorfra vi ikke medtager netpublikationer kan nævnes: arkiver, museer, biblioteker og uddannelsesinstitutioner.

Adgang til de statslige netpublikationer

Netpublikationerne kan som tidligere nævnt findes via bibliotek.dk, Danbib og DABs base.

I Danbib kan man få en samlet oversigt ved at skrive: `kk=sne`?

Der vil i begyndelsen udelukkende være tale om bibliografisk søgning, dvs. søgning i metadata

Via link i katalogposterne er der adgang til netpublikationerne på DABs værkserver, samtidig med at den oprindelige URL vil ligge i posten, så længe publikationen endnu kan findes på institutionens server.

Senere – formentlig ca. 1. april 2005 – vil Statens Netbibliotek være tilgængelig via egen hjemmeside på nettet med mulighed for fuldttekstsøgning og download. Der er allerede registreret et domænenavn hertil: www.statensnet.dk

Omfang

Vi er startet med at få overført en initialsending fra KB til DABs server på ca. 3.600 titler. Initialsendingen består af de statslige netpublikationer, nedtaget af KB før DAB overtog nedtagningen, dvs. udgivelser mellem ca. 1997 og 2003.

Initialsendingen er pt. i et samarbejde mellem DAB og DBC ved at blive kædet sammen med DBC's registreringer; registreringerne bliver gradvist overført til DABs base.

Hvis værket ikke er registreret af DBC, bliver det registeret af enten DBC eller DAB.

Vi havde forventet, at vi herefter ville kunne udbygge med ca. 3.000 nye publikationer pr. år, men har kunnet konstatere, at der bliver udgivet et langt mindre antal. Et mere realistisk skøn er nu ca. 500 udgivelser pr. år.

Vi har ansøgt DEF om tilskud til, i sam-

arbejde med bibliotekerne ved Det Juridiske Fakultet i København, at få foretaget en digitalisering af alle de nummererede kommissionsbetænkninger, som ikke er udkommet i digital form, samt et udvalg af ældre unummerede betænkninger. I alt ca. 1700 titler. Disse betænkninger vil i givet fald også blive tilgængelige i Statens Netbibliotek, formentlig i løbet af 2005.

Ophavsretten til statslige netpublikationer

Der er som nævnt ingen ophavsretslige problemer med at give elektronisk adgang til statslige netpublikationer. Derfor kan vi frit gøre dem tilgængelige via Statens Netbibliotek.

Efter kontakt til Biblioteksstyrelsen er vi dog kommet frem til, at vi gennemser publikationerne efter spejlingen fra KB. Der kan f.eks. være tilfælde, hvor et konsulentfirma har været involveret i udarbejdelsen – så skal vi have opklaret, om ophavsretten er hos konsulentfirmaet, og publikationen derfor ikke kan lægges frit ud på DABs server.

Vi har endvidere besluttet, at hvis udgiveren ønsker det, bliver en publikation fjernet fra DABs server, og URL'en fjernet i Danbib/bibliotek.dk

Ny lovgivning på vej

Kulturministeren har netop fremsat to lovforslag, som kan betyde meget for dette projekt. Det drejer sig om Forslag til lov om pligtaflevering og Forslag til lov om ændring af ophavsretsloven – der begge kan få indflydelse på samarbejdsaftaler og arbejdstilrettelæggelse vedr. Statens Netbibliotek. Vi afventer den videre behandling og endelige vedtagelse i Folketinget, inden vi tager stilling til en omlægning af vores arbejds- og samarbejdsmodeller.